

Klímaparát városok - klímaparát közösségek

A közösségi szerveződések szerepe a klímavédelemben

Kohán Zoltán

Salamin Géza

Dr. Péti Márton

Rideg Adrienn

VÁTI Területi Tervezési és Értékelési Igazgatóság

KLÍMAPARÁT HÁLÓZATOK ÉS KISKÖZÖSSÉGEK
KONFERENCIA

Budapest, 2011. május 27.

A Klímabarát Városok Kézikönyve

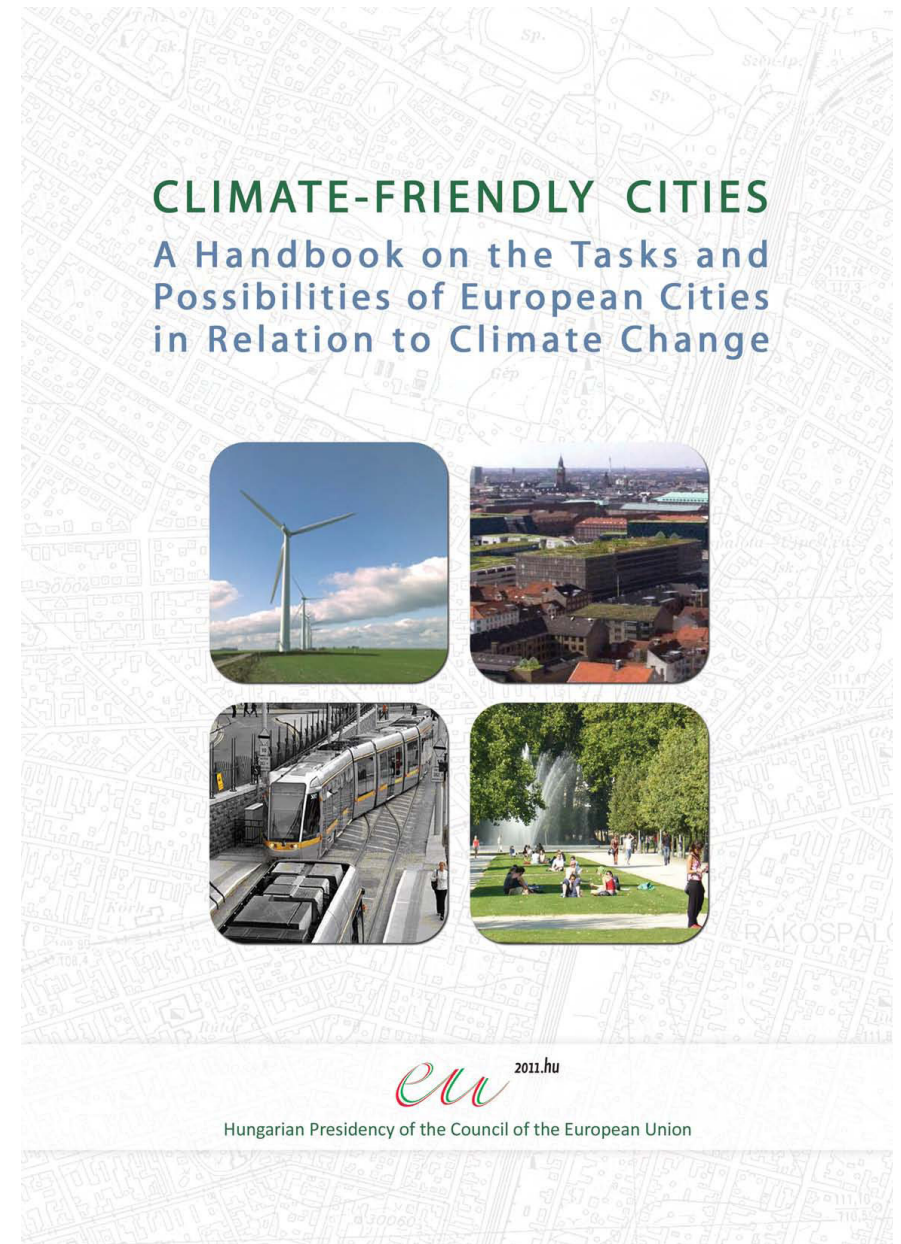

A Klímabarát Városok Kézikönyve

A 2011-es magyar uniós elnökség egyik kiemelt várospolitikai témaköre a klímaváltozás volt

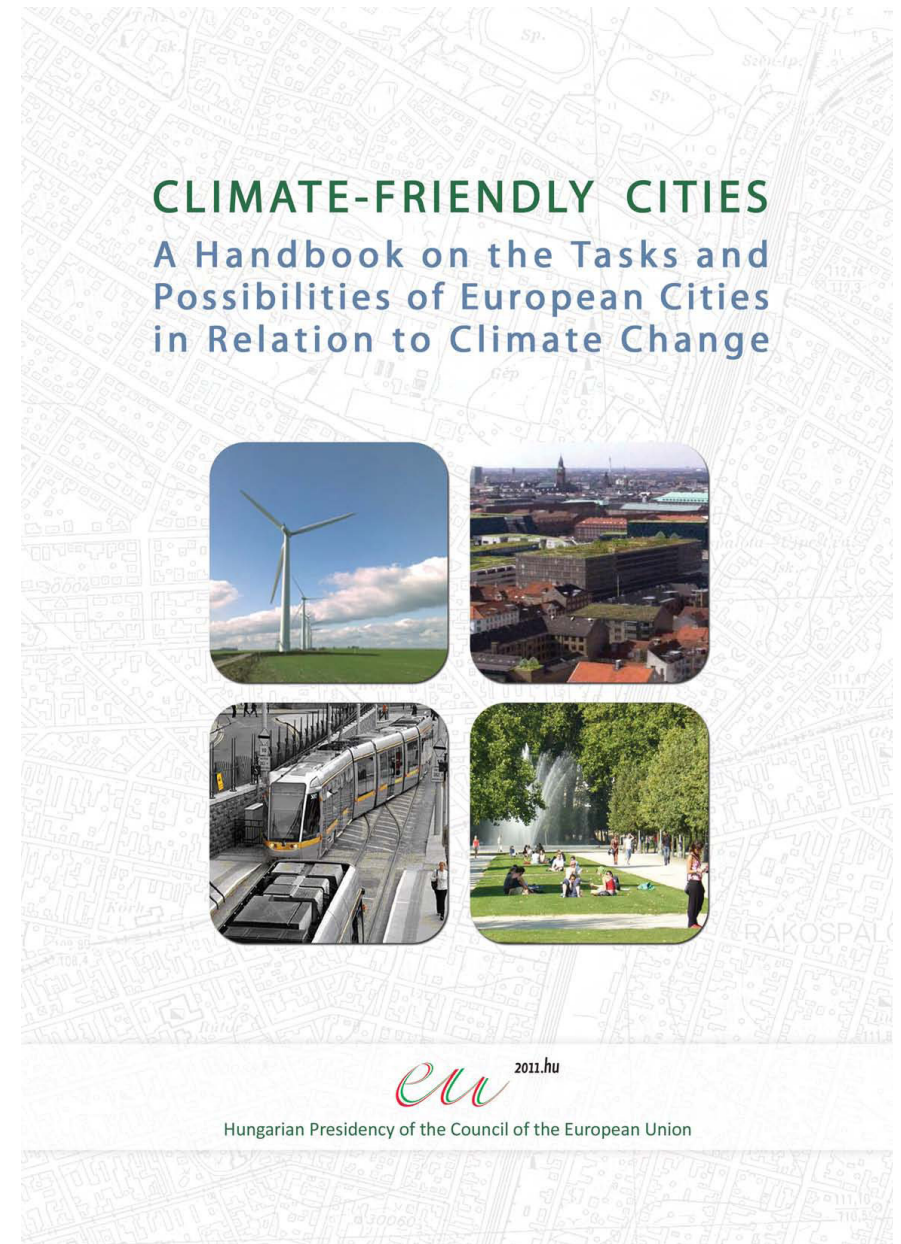
A Magyar EU Elnökség keretében a Belügyminisztérium megbízást adott egy európai kézikönyv készítésére e témában

A kézikönyvet készítette és kiadta:
A VÁTI Nkft. Területi tervezési és Értékelési Igazgatóság és a Belügyminisztérium

A Klímabarát Városok Kézikönyve

- A városokat a **klímaváltozás következményei** fokozottan érintik, de a **kiváltó okok** is jelentős részben a városi területeken koncentrálódnak.
- A városok egyre fontosabbak a **fejlesztéspolitikában**, a társadalmi gazdasági élet gócpontjai.
- A klímaváltozás **hatásai egyre gyakrabban, egyre több térséget és embert érintenek.**
- Mind a várható hatások, mind a válaszlépések körül még sok a bizonytalanság, ugyanakkor **már most tenni kell** a mitigáció és alkalmazkodás terén egyaránt.
- A klímaváltozás **lehetőség** is, amit ki kell használni.

A Kézikönyv háttere

- Lipcsei Charta, 2007
- Marseillei Nyilatkozat, 2008
- Toledói Deklaráció, 2010
- Europe 2020 Stratégia
- EU szakpolitikák
- Covenant of Mayors deklaráció
- ENSZ, OECD, EEA: szakmai kutatások, publikációk
- Nemzeti és szakmai jó példa gyűjtemények, jó tanácsok gyűjteményei.

A könyv ezekhez a törekvésekhez kíván csatlakozni. Az eddigi eredményeket részben összegezve egy új struktúrában, a **városi önkormányzatok eszközei felől közelítve bemutatni** a városok lehetőségeit .

Küldetése

A könyv megkísérli bemutatni az európai városok és térségeik **kihívásait, lehetőségeit és tennivalóit**, a már létező, szinte napról napra bővülő ismeretek összefoglalása.

A klímaváltozást kiváltó folyamatok mérséklése (**mitigáció**), és az azokhoz alkalmazkodás (**adaptáció**) lehetőségeinek bemutatása.

A könyv célközönsége:

- a településmenedzsment területén tevékenykedő **döntéshozók**,
- a folyamatokat **menedzselő tisztviselők** és az ő munkájukat támogató szakemberek,
- a városi és területi tervezéssel foglalkozó európai **szakmai körök**,
- az érdeklődő **helyi közösségek és szervezetek**, magánemberek.

Gyakorlatias, könnyen érthető, nap mint nap forgatható segédlet, útmutató legyen.

Szakmai mélységek helyett inkább **átfogó, iránymutató, gondolatébresztő összefoglalója** a legfontosabb ismereteknek. Legfontosabb újdonsága a gazdag **példa- és esettanulmány gyűjteménye**.

Átfogó és integráló megközelítés

A városok klímaváltozáshoz kapcsolódó teendők **ágazati beavatkozási területek** szerint rendszerezve találhatók

Hangsúlyos a feltétlenül szükséges **integrált megközelítés**, az egyes területek közötti kapcsolódások, kölcsönhatások ismertetése.

13 fő témakör:

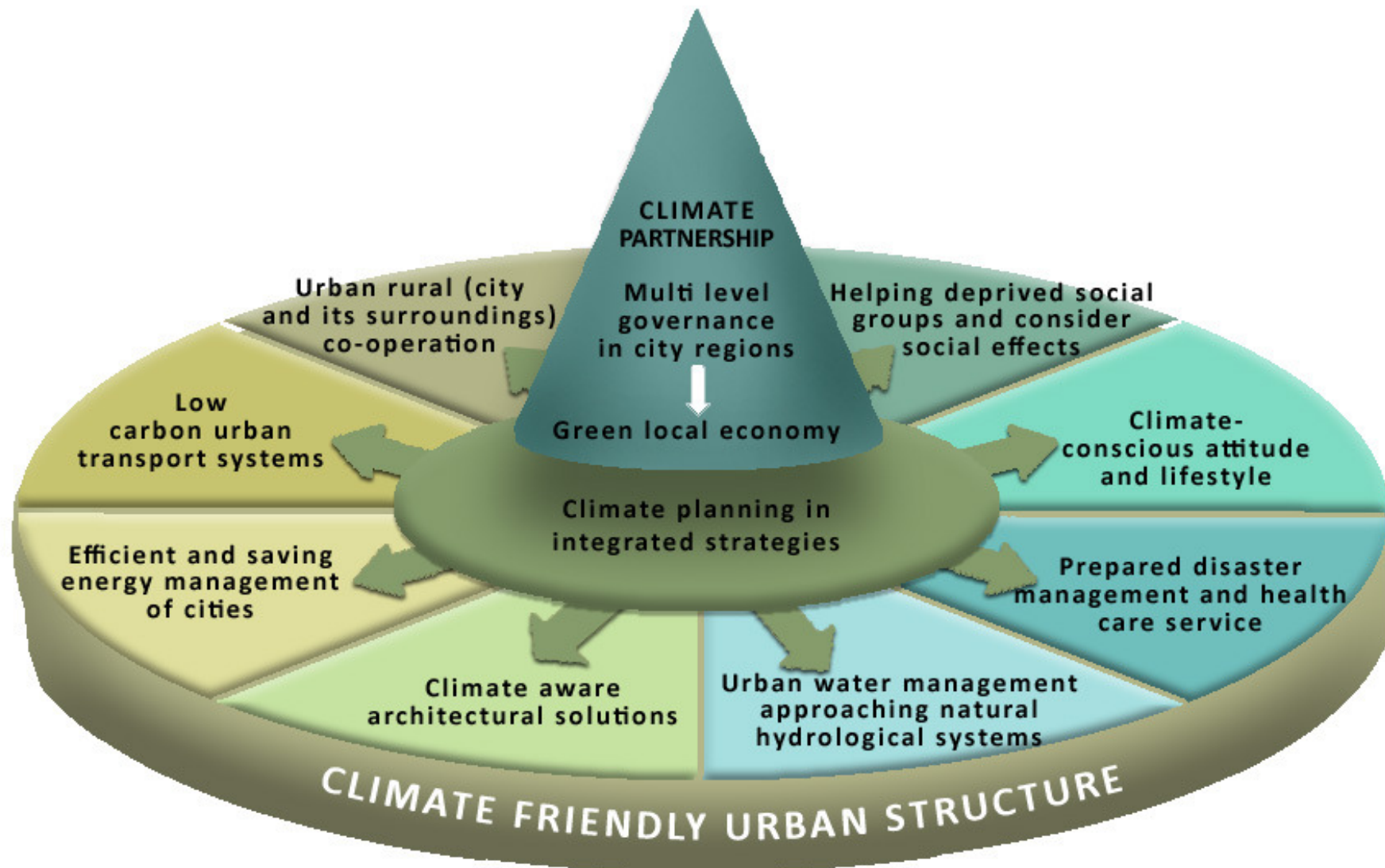
- Városklíma és változása
- Településirányítás
- Integrált tervezés
- Városszerkezet és várostervezés
- Közlekedés
- Települési energetika
- Építészet
- Vízgazdálkodás és kommunális infrastruktúra
- Egészségügy és katasztrófavédelem
- Szemléletformálás és közösségépítés
- Hátrányos helyzetű csoportok segítése
- Gazdasági hatások és lehetőségek
- A javasolt intézkedések hatásvizsgálata

Praktikus mellékletek:

Fontosabb EU jogi dokumentumok,
Európai tudáshálózatok és szakmai szervezetek bemutatása,
Indikátorok

A klímabarát város pillérei, mint a kézikönyv szerkezete

Nemzetközi együttműködés, jó példák

Az egyes témaköröket európai jó példák illusztrálják.

Nemzetközi felkérésre mintegy 160 példa érkezett, 93 városból, ezen kívül saját gyűjtés.

Részletesen bemutatva a könyvben 78 példa, 22 országból.

Bemutató szempontjai:

- A bemutatandó akció háttere, szükségessége
- Eredmények
- Támogatás, szervezők ismertetése
- Továbbfejlesztési lehetőségek
- Kapcsolattartás

Ostend, construction consultancy and loans

The city of Ostend lies along the coast in the north-western part of Belgium. It has approx. 70,000 inhabitants.

The city of Ostend established an organisation called EOS (Energy Saving Ostend) to reduce individuals' and organisations' energy expenses. In order to achieve this the organisation provides free consultancy and even gives loans with favourable conditions.

EOS experts examine 700 households every year to assess the condition of the houses in terms of energy management. Every household is given a free programme package including useful energy-economic products. The professionals also make recommendations on how to cut the buildings' energy consumption.

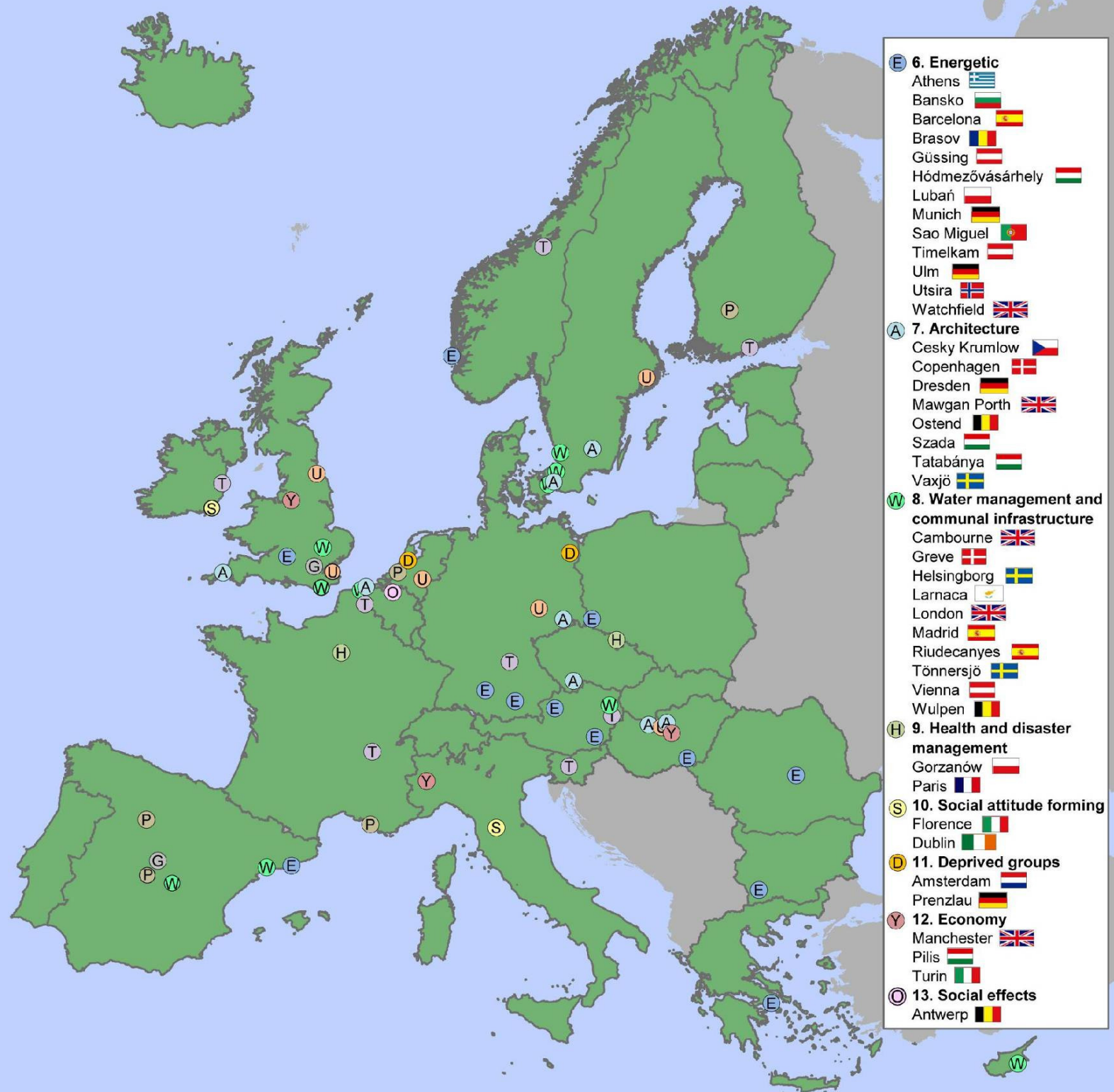
The actual implementation of any given advice will, of course be expensive, so the organisation also helps its clients with interest-free loans. The organisation gets 2% loans from FRGE (Fonds ter Reductie van de Globale Energiekosten – Fund for Reducing Global Energy Costs), an institution supporting energy-cost reducing projects, but the city takes on paying the interest, so this is why EOS grants loans free of charge. The loan can be a maximum of € 10,000 and has to be paid back in 5 years.

Contact:
Bart Van Camp, EOS
E-mail: Bart.van.camp@oostende.be
Web: www.oostende.be/eos

Cities of good practices

- Chapters and cities*
- Ⓒ 2. Settlement governance**
 - London
 - Madrid
 - ⒫ 3. Integrated strategic planning**
 - Madrid
 - Marseille
 - Rotterdam
 - Tampere
 - Valladolid
 - ⒰ 4. Urban structure**
 - Budapest
 - Leipzig
 - London
 - Middlesborough
 - Nijmegen
 - Stockholm
 - Ⓓ 5. Transport**
 - Dublin
 - Eisenstadt
 - Helsinki
 - Lille
 - Ljubljana
 - Lyon
 - Nuremberg
 - Trondheim

- Ⓔ 6. Energetic**
 - Athens
 - Bansko
 - Barcelona
 - Brasov
 - Güssing
 - Hódmezővásárhely
 - Lubań
 - Munich
 - Sao Miguel
 - Timelkam
 - Ulm
 - Utsira
 - Watchfield
- Ⓐ 7. Architecture**
 - Cesky Krumlov
 - Copenhagen
 - Dresden
 - Mawgan Porth
 - Ostend
 - Szada
 - Tatabánya
 - Vaxjö
- ⒰ 8. Water management and communal infrastructure**
 - Cambourne
 - Greve
 - Helsingborg
 - Larnaca
 - London
 - Madrid
 - Riudecanyes
 - Tönnersjö
 - Vienna
 - Wulpen
- Ⓓ 9. Health and disaster management**
 - Gorzanów
 - Paris
- Ⓔ 10. Social attitude forming**
 - Florence
 - Dublin
- ⒰ 11. Deprived groups**
 - Amsterdam
 - Prenzlau
- Ⓐ 12. Economy**
 - Manchester
 - Pilis
 - Turin
- Ⓒ 13. Social effects**
 - Antwerp

A példatár internetes elérhetősége

WWW.EUKN.HU

A Kézikönyv Belügyminisztérium által tervezett továbbfejlesztése

- 2011. II. felében a Kézikönyv magyar nyelvű kiadása
- A magyar nyelvű Kézikönyv Internetes elérhetővé tétele
- További disszeminációs események

A klímapartnerség és a tudatosítás

A Kézikönyv példáin keresztül

Klímapartnerség

A városi klímapolitika kialakításában elengedhetetlen az érintettek és az érdekeltek széleskörű bevonása. A városi civil szervezetek, lakóhelyi közösségek, sőt vállalkozások is vállalhatnak szerepeket és felelősséget a megvalósításban. **A klímapolitika közös vállalás, a városi közösség vállalása.** Nem minden egyes beavatkozásáért a városvezetés vagy a menedzsmentje felel.

- Cél, hogy a partnerségben részt vevők **minél jobban reprezentálják a városi közösséget.**
- A szereplők bevonását biztosító fórumoknak lehetőséget kell adniuk a **tájékoztatásra és párbeszédre is.**
- Célszerű a partnerségi együttműködést **állandóan működtetni, intézményesíteni** és folyamatosan kiterjeszteni.

Több szintű kormányzás (Multi-level governance)

- A fenntarthatósággal kapcsolatos városi feladatok nem érnek véget a városhatárnál, **a környezeti és társadalmi-gazdasági folyamatok nem követik a közigazgatási határokat.**
- Ezért alapvető jelentőségű, hogy a különböző szintek legitim szereplői az érintett települések, régiók és szakpolitikák „gazdái” **közös erőfeszítésekkel** kezeljék a feladataikat, például a klímavédelem terén is.
- A partnerség mellett fontos a **stratégiai** tervezési jelleg, a rugalmas és proaktív szemlélet.

Megvalósítás

- **Együttműködő kormányzás a különböző területi szintek között (település-régió-ország)**
- **Klímabarát városhálózatok: tudásmegosztás és egységes politikai fellépés hazai és nemzetközi szinten, regionális adaptációs együttműködések.**
- **Város és vidéke klímabarát kapcsolatai: közszolgáltatások és az ellátás térségi szervezése, klímabarát gazdaság- és energiapolitika , közös térségi stratégiai tervezés és településszerkezet alakítás.**

Javaslatok a többszintű kormányzás és partnerség alkalmazására

Európai és nemzeti szinten biztosítani kell a városi és városhálózati klímapolitikai kezdeményezések **megismerését**, és **integrálni kell azok tapasztalatait**.

Egy város klímapolitikája **többszintű együttműködést** kíván (multi level governance), kialakításába be kell vonni a városon kívüli szereplőket is, pl.:

- a várost bennfoglaló földrajzi táj (pl. folyóvölgy) minél több települését;
- a város vonzáskörzetét, benne a környező rurális településeket;
- a klímapolitikára szerveződött városhálózati együttműködések tagjait;
- a releváns regionális és nemzeti szerveket, még akkor is, ha e szintek még nem rendelkeznek kidolgozott klímapolitikával.

A városi klímapolitika nem a városvezetés ügye, hanem város közösségéé. Ezért a városi klímapolitika alakítását egy széleskörű, a városlakókat és a város gazdasági szereplőit is integráló állandó és jól szervezett partnerségben kell megtenni.

Londoni Klímapartnerség

- 30-nál is több szervezetet tömörít, a segítő szervezetekkel a résztvevők száma meghaladja a 200-at. A tagok között megtalálhatók helyi és térségi önkormányzati és kormányzati szervek, számos civil szervezet, sőt még piaci szereplők és azok tömörülései is (pl. biztosítók egyesülete).
- A partnerség egyik fő célja London klímaváltozás-adaptációs stratégiaalkotásának támogatása, de részt vesz más városi tervezési folyamatokban is. Különösen előremutató, hogy egy állandó és intézményesült együttműködés, saját irányító csoporttal.

Climate Investment Programmes (KLIMP)

2002-ben indította a svéd kormány az üvegházgázok kibocsátásának csökkentését szolgáló Klíma Befektetés Programot, amely a **helyi önkormányzatokat** támogatta. A kibocsátás csökkentés mellett a program támogatta a helyi együttműködéseket a klímavédelemben, és a támogatott programok közreadásával a tudás és tapasztalat gyűjtését, közreadását is. Így ösztönözte az ország többi részén is a hasonló kezdeményezéseket.

Az **alulról felfelé építkező megközelítés** megkívánta, hogy a helyi hatóságok a helyi feltételek és a helyi politika alapján prioritásokat állítsanak fel. **Csak a legjobb intézkedések, a legmegfelelőbb környezeti beruházási programok kaptak teljes pénzügyi támogatást.** A programokat a jó klíma stratégiák, az általános kilátások, az együttműködés, a finanszírozási források hatékony felhasználása és a környezeti hatások alapján bírálták el. A **verseny** lehetővé és szükségessé tette az együttműködést a helyi szereplők között. Az eredményeket a Klimp kezdeményezés honlapján is bemutatták.

Közösségformálás – klímatudatos helyi közösségek

- A klímaváltozás gyakorlatilag a **települések életének minden területét érinti** valamilyen módon. A klímavédelem pedig csak akkor lehet eredményes és tartós, ha **a közösség egésze** is elfogadja elveit és intézkedéseit, és aszerint is cselekszik.
- A klímatudatos közösségek és az azokat támogató szervezetek tehát a **település egészére befolyással lehetnek** és törekedniük is kell erre. A közösségek erősítése a helyi szintet kifelé is erősíti, így **kölcsönösen előnyös** lehet a lakosság, a szervezetek és az önkormányzat számára.
- A klímavédelemmel foglalkozó szervezetek a **többszintű kormányzás és klímapartnerség** rendszerében kell, hogy megtalálják az együttműködési lehetőségeket, mind a döntéshozói oldallal, mind a lakossággal, mind a többi szervezettel.

Javaslatok a közösségszervezés terén a klímavédelemben

- Társadalmi értékrend megváltoztatása: individualizmus helyett a kisközösségek támogatása.
- Helyi kiskereskedelem környezettudatosabbá formálása (pl. helyi termékek árusítása).
- Helyi erőforrások hasznosításának ösztönzése.
- Helyi közösségek megerősítése egy közös cél (éghajlatváltozás megakadályozása) érdekében.
- Helyi/környékbeli termelők támogatása.
- Az egyházak támogatása a helyi közösségek felkészítésében.

TERRES EN VILLES, Hálózat a városkörnyéki gazdálkodásért

A Terres en Villes egy helyi szervekből álló hálózat Franciaországban, melynek fő célja a **városkörnyéki gazdálkodás védelme, erősítése és pozicionálása**. Különös figyelmet fordítanak a beépített területek és városi térségek fenntarthatóságára. Jelenleg 20 nagyvárosi agglomeráció a tagja.

Fő tevékenységek:

- Városkörnyéki **mezőgazdasági politikák alakítása**,
- A mezőgazdasági, erdősült és természeti városkörnyéki területek **védelme** és az ezen területek adta lehetőségek **ésszerű kihasználása**, a **gazdálkodási technológia fejlesztése**.
- Szakpolitikai ajánlások megfogalmazása a városkörnyéki mező- és erdőgazdálkodás terén.
- Tapasztalatok megosztása, know-how csere.
- A **helyi termékek városban történő értékesítése** terén jó példák, szabályozások gyűjtése, regionális termékmárkák és védjegyek kialakítása.
- Részvétel az **európai szakpolitikák** alakításában.

Írország, Zöld Iskola program

- A Zöld Iskola Program célja, hogy már fiatal korban felhívja a gyerekek figyelmét a környezettudatos viselkedés fontosságára, mert így idősebb korukban ők is így fogják nevelni saját gyermekeiket. A 2008-ban indult program megvalósítását az An Taisce nevű szervezet vállalta, és már 450 iskolát érint.
- Célja a figyelemfelkeltés mellett a közlekedésbalesetek számának csökkentése, valamint a gyaloglás, a kerékpározás és a tömegközlekedés népszerűsítése.
- A „Zöld Iskola” program ellenőrzésére készült felmérésben 45 000 diákot kérdeztek meg. Ez azt mutatta, hogy 2008-óta a gyaloglásban 43%-os növekedés, az autó használatban 22%-os csökkenés állt be.

Pilis, „KlímaBarát Üzlet” Mozgalom

- A Pilisen működő, KlímaBarát Kör nevű szervezet kidolgozott egy **pontrendszert**, amely alapján a város üzletei ennek adaptálásával klímabarátabbá válhatnak. A rendszer 21 pontból áll, amelyből legalább 10 pontot be kell tartani a „KlímaBarát Üzlet” cím elnyeréséhez.
- A betartandó pontok a klíma és tágabb értelemben vett környezetvédelem mellett a helyi gazdaság, helyi élelmiszertermelés erősítését, a közösségi felelősség fejlesztését is szolgálják.
- 2009. júliusában ismertette a Kör elképzeléseit a városi üzletek, vállalkozások tulajdonosai, vezetői és a város polgármestere előtt, aki támogatásáról biztosította mind a kör tagjait, mind a jelenlévő üzletek vezetőit. Egy éven belül már 24 üzlet jelentkezett.

Middlesbrough, városi kertészkedés

A Middlesbrough Városi Kertészkedés projekt célja a **városi köztereken való élelmiszertermelés és a városi gazdálkodás**. A projekt szándéka, hogy az emberekben tudatosítsa a helyi termékek jelentőségét. Hosszú távú cél, hogy Middlesbrough saját termékei által önfenntartóvá váljon.

A program 2007-ben kezdődött a „Desings of the time 2007” kezdeményezés projektjeként, a Middlesbrough Tanács, harmadik szektorbeli szervezetek és további partnerek támogatásával.

A projekt 264 helyszínen valósította meg a következő tevékenységeket:

- elosztó oldalak használata és fejlesztése,
- szakmai és közösségre épülő kertészeti képzés,
- város-étkeztetés,
- helyi élelmiszeripari szövetkezetek és élelmiszerpolitikai tanács létrehozása.

Az első évben több mint 2500 ember próbálta ki a városi élelmiszereket és 8000-en jelentek meg a programokon.

Riudecanyes, Spanyolország: házi szelektív hulladékgyűjtés

Riudecanyes, Tona és Tiana települések egy szelektív hulladékgyűjtési rendszer kialakítását kezdeményezték. A rendszer 2000 óta működik, ma már 80 tagot számlál.

Lényege, hogy a szelektív hulladékgyűjtés **a keletkezés helyén, az egyes lakásoknál, házaknál egyedileg történik**. A lakók szemetes edényekhez hasonló méretű tárolókba gyűjthetik a hulladékot, amit a ház előtt, társasháznál a közös helyiségben helyeznek el.

A szállítás, válogatás és újrahasznosítás **egyszerűbb, olcsóbb és hatékonyabb a megszokottnál**. Nem szükségesek speciális köztéri gyűjtőkonténerek és speciális szállítóeszközök, sem szelektív gyűjtőpontok.

Nagyobb felelősségtudatot ébreszt a lakókban, hisz azonnali visszajelzést kaphatnak, ha nem megfelelően gyűjtenek.

A rendszer bevezetésével a résztvevő önkormányzatoknál **70-80%-ot ért el a szelektíven gyűjtött hulladék aránya, az előtte jellemző 10-20%-hoz képest**. A hulladékkezeléshez kapcsolódó üvegházhatású gáz kibocsátás Riudecanyes esetében **55%-kal csökkent**.

Gorzanów, Lengyelország: árvíz mitigációs terv

Az áradások elleni védekezés céljából a település lakóinak összefogásával 1997-ben megszületett egy olyan csoport, amely az **árvíz elleni felkészülési munkákat segít koordinálni**, és más árvízzel kapcsolatos munkákat lát el.

A csoport tagjai között találhatóak tanárok, önkéntes tűzoltók, a Gorzanów Baráti Társaság tagjai, valamint egyszerű helyi lakosok.

A csoport tevékenységének hatására a következő lépések történtek:

- egy helyi – önkéntesek általi - figyelmeztető rendszer létrehozása,
- árvíz által veszélyeztetett területek felmérése, megjelölése térképen,
- egy veszélyhelyzet során életbe lépő akcióterv megalkotása,
- oktatási feladatok ellátása a helyi iskola és civil szervezet bevonásával.

A figyelmeztető rendszer tagjainak feladata a lakók figyelmeztetése, elérhetőségeik nyilvántartása, információs röplapokat terjesztenek, valamint tanácsokkal segítik a lakókat, hogy hogyan védjék meg tulajdonukat árvíz idején.

Köszönöm a figyelmüket!

zkohan@vati.hu

mpeti@vati.hu

arideg@vati.hu

